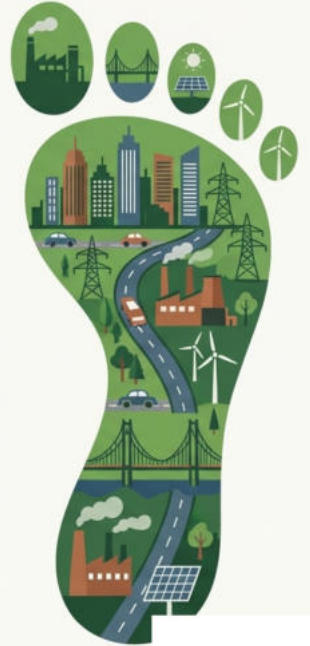

EKOLOJİ: Sürdürülebilirlik, Doğal Kaynaklar ve Biyolojik Çeşitlilik

Ders İçeriği

- ✓ Ekolojik Ayak İzi ve Sürdürülebilirlik Kavramları
- ✓ Doğal Kaynakların Sınıflandırılması ve Yönetimi
- ✓ Biyolojik Çeşitlilik (Genetik, Tür, Ekosistem)
- ✓ Türkiye'nin Biyolojik Zenginlikleri ve Endemizm
- ✓ Koruma Stratejileri: Yerinde (*In-Situ*) ve Alan Dışı (*Ex-Situ*) Koruma

Ekolojik Sürdürülebilirlik ve Ekolojik Ayak İzi

Sürdürülebilirlik

Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden, mevcut nesillerin ihtiyaçlarını karşılama hedefidir.

Ekolojik Ayak İzi

Bir bireyin, toplumun veya faaliyetin tükettiği kaynakların üretilmesi ve oluşan atığın giderilmesi için gereken **toplam verimli coğrafi alandır**.

Biyolojik Kapasite (Biyokapasite)

Bir coğrafi bölgenin yenilenebilir doğal kaynakları üretme ve atıkları absorbe etme gücüdür.

Ekolojik Açık

Ekolojik ayak izi > Biyolojik kapasite olduğunda ortaya çıkar. ortaya çıkar Kaynakların kendini yenileme hızından daha hızlı tüketildiğini gösterir.

DİKKAT

Ekolojik ayak izi sadece gıda tüketimini değil; barınma, ulaşım, enerji ve atıkların (özellikle karbons) bertarafı için gereken tüm alanları kapsar.

Ekolojik Açık ve Türkiye Verileri

Ders İçeriği

- **Ekolojik Açığın Oluşumu:** Bir bölgedeki tüketim (ayak izi), o bölgenin biyolojik kapasitesini aşarsa doğal kaynaklar sürdürülemez hale gelir.
- **Kritik Eşik (1991):** Grafik verilerine göre 1991 yılı civarında Türkiye'de ekolojik ayak izi, biyolojik kapasiteyi geçmiştir.
- **Mevcut Durum:** Türkiye'deki tüketim düzeyi, ülkenin sürdürülebilir doğal kaynak üretiminin %100 üzerindedir (iki katı).

Türkiye'nin Biyolojik Kapasitesi ve Ekolojik Ayak İzi (1961–2007)

Ayak İzi Bileşenleri ve Azaltma Stratejileri

Karbon Ayak İzi

Fosil yakıt kullanımı, ulaşım ve enerji tüketimi sonucu oluşan CO₂ salınımidir. (En büyük bileşen).

Su Ayak İzi

Bir mal/hizmetin üretiminden tüketimine kadar harcanan toplam tatlı su hacmidir.

ENERJİ

Yenilenebilir kaynaklara yönelmek, ısı yalıtımı yapmak.

ULAŞIM

Toplu taşıma, bisiklet kullanımı, hibrit araçlar.

BESLENME

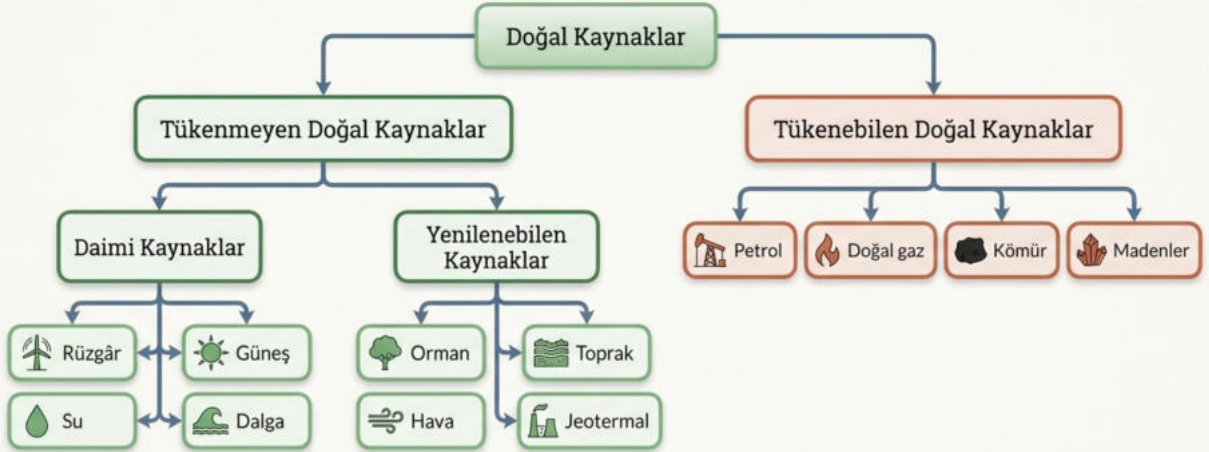
Yerel ve mevsimsel gıda, bitkisel ağırlıklı beslenme.

ATIK YÖNETİMİ

Geri dönüşüm, kompost yapma, tek kullanımlık ürünlerden kaçınma.

Doğal Kaynakların Sınıflandırılması

DİKKAT: Yenilenebilen kaynaklar (Orman, Toprak) sınırsız değildir. Kendini yenileme hızından daha hızlı tüketilirse 'tükenbilir' hale gelirler.

Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm

- 1 Azaltma (Reduce):** Gereksiz tüketimden kaçınma.
- 2 Yeniden Kullanım (Reuse):** Ürünleri atmadan tekrar kullanma.
- 3 Geri Dönüşüm (Recycle):** Atıkların (Plastik, cam, kağıt) ikincil hammaddeye dönüştürülmesi.
- 4 Kompostlaşma:** Organik atıkların doğal gübreye dönüştürülmesi.

Faydaları

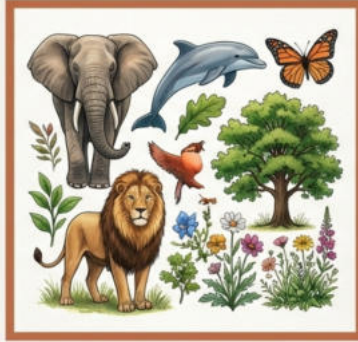
Hammadde ihtiyacını azaltır, enerji tasarrufu sağlar, çevre kirliliğini önler.

Biyolojik Çeşitlilik (Biyoçeşitlilik) ve Kapsamı

Bir bölgedeki genlerin, türlerin, ekosistemlerin ve ekolojik olayların oluşturduğu bütündür.

1. Genetik Çeşitlilik
(Tür içi varyasyon).

2. Tür Çeşitliliği
(Tür sayısı ve yoğunluğu)

3. Ekosistem Çeşitliliği
(Farklı yaşam alanları).

Önemi: Temiz hava, su, gıda ve ilaç hammaddesi gibi ekosistem hizmetlerinin devamlılığı bur

Türkiye'nin Biyolojik Zenginliđi ve Endemizm

- 📍 **Coğrafi Konum:** Avrupa, Asya ve Afrika'nın keşiminde olması ve üç farklı iklim tipi (Akdeniz, İnan-Turan, Euro-Sibirya) yüksek çeşitlilik sağlar.
- 🌿 **Flora Zenginliđi:** Avrupa kıtasında ~12.000 bitki türü varken, sadece Türkiye'de 12.000+ tür vardır.
- 🏞️ **Endemizm:** Sadece belirli bir bölgeye özgü türlerdir. Türkiye'deki bitkilerin ~3.500'ü endemiktir.
- 🌾 **Gen Merkezi:** Türkiye, buđdaygillerin gen merkezidir.

Siyez Buğdayı: 10.000 yıllık, genetiği değişmemiş ata tohumu ($2n=14$).

Türkiye'de Nesli Tükenmiş ve Tehlike Altındaki Türler

Anadolu'da Nesli Tükenenler

- Asya Fili (MÖ 6000)
- Asya Aslanı
- Yılanboyun Kuşu (Amik Gölü)
- Kılıç Dişli Kaplan (Fosil)

Nesli Tehlike Altında Olanlar

- Kelaynaklar (Birecik)
- Akdeniz Foku
- *Caretta caretta* (Deniz Kaplumbağası)

Biyçeřitliliđin Azalmasının Nedenleri

Biyoçeşitliliği Koruma: Uluslararası Sözleşmeler

Rio Sözleşmesi (Biyolojik Çeşitlilik)

Rio Sözleşmesi (Biyolojik Çeşitlilik)

Biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için ana çerçeve.

CITES

CITES

Nesli tehlikedeki türlerin uluslararası ticaretini yasaklayan sözleşme.

Bern Sözleşmesi

Bern Sözleşmesi

Avrupa'nın yaban hayatı ve doğal yaşama ortamlarını koruma.

Ramsar Sözleşmesi

Ramsar Sözleşmesi

Su kuşları için öneme sahip **sulak alanların** korunması.

Koruma Stratejileri 1: Yerinde Koruma (In-Situ)

Yerinde Koruma: Türlerin kendi doğal yaşam alanlarında (habitattlarında) korunmasıdır. En etkili yöntemdir.

Uygulama Alanları

- * Milli Parklar
- * Tabiat Koruma Alanları
- * Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları
- * Doğal Sit Alanları

Hatay Dağ Ceylanı Doğal Yaşam Alanı

Özel Çevre Koruma Bölgeleri (ÖÇKB)

Türkiye'de ekolojik değeri yüksek, hassas 19 bölge ÖÇKB ilan edilmiştir.

 Belek & Patara: Deniz kaplumbağaları üreme alanları.

 Foça: Akdeniz foklarının yaşam alanı.

 Köyceğiz - Dalyan: Zengin su ekosistemi.

 Tuz Gölü: Flamingo kolonileri.

 Diğerleri: Salda Gölü, Ihlara Vadisi, Pamukkale.

**NOT: Bu bölgeler, "Türkiye Yüzyılı" vizyonu çerçevesinde doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilirliği için özel statüdedir.

Koruma Stratejileri 2: Alan Dışı Koruma (Ex-Situ)

Canlıların doğal yaşam alanları dışında, yapay olarak oluşturulmuş güvenli bölgelerde korunmasıdır.

Uygulama Alanları

- **Gen ve Tohum Bankaları:** Tohumların saklanması (Örn: **Türkiye Tohum Gen Bankası**).
- **Botanik Bahçeleri:** Canlı bitki koleksiyonları (Örn: **Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi**).
- **Arboretumlar:** Ağaç parkları (Örn: **Atatürk Arboretumu**).
- **Hayvanat Bahçeleri:** Üreme istasyonları (Örn: **Kelaynak İstasyonu**).

Kelaynak Üreme İstasyonu (Birecik, Şanlıurfa)

Özet ve Deęerlendirme

- ✓ Sürdürülebilirlik için **ekolojik ayak izi** küçültülmeli, biyolojik kapasite aşılmamalıdır.
- ✓ Türkiye, endemik türler ve genetik kaynaklar açısından bir '**Gen Bankası**' niteliğindedir.
- ✓ Nesli tehlikedeki türler için öncelik **Yerinde (In-situ)** korumadır; yetersizse **Alan Dışı (Ex-situ)** yöntemler uygulanır.
- ✓ Doğal kaynakların korunması ekonomik ve biyolojik bir zorunluluktur.